Lietuvos Respublikos Seimo Biudžeto ir finansų komitetui 2026 m. lapkričio 3 d.

Lietuvos verslo konfederacija (LVK) ir Lietuvos advokatūra įvertino Mokesčių administravimo įstatymo Nr. IX-2112 33, 40^1, 87, 88, 101, 102 ir 103 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 104^3 straipsniu įstatymo projektą Nr. XVP-1981 (toliau – Įstatymo projektas) ir teikia šiam pastabas.

1. **Dėl siūlymo įtraukti ES paramos pažeidimus kaip pagrindą laikyti mokesčių mokėtoją nepatikimu (MAĮ 40^1 str.)**

Siūlymas visus subjektus, kuriems dėl nustatytų pažeidimų buvo pritaikytos finansinės korekcijos (pataisos), automatiškai priskirti minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų neatitinkantiems asmenims, yra nepagrįstas ir neatitinka šio teisinio instituto paskirties. Mokesčių administravimo įstatymo 40^1 straipsnyje įtvirtintais kriterijais siekiama identifikuoti reikšmingus pažeidimus darančius mokesčių mokėtojus, o finansinių korekcijų paskirtis – užtikrinti tinkamą ES ir kitų paramos lėšų panaudojimą. Taigi, finansinės korekcijos pritaikymas savaime neparodo subjekto mokestinio nepatikimumo, nesąžiningumo ar polinkio sukčiauti.

Finansinės korekcijos gali būti taikomos dėl įvairių priežasčių, įskaitant viešųjų pirkimų procedūrų netikslumus, netinkamai suformuluotas pirkimo sąlygas, projektų administravimo reikalavimų nesilaikymą ar nepasiektus projekto tikslus. Tokie pažeidimai nebūtinai susiję su mokestinių prievolių vykdymu, sukčiavimu, korupcija ar sąmoningu neteisėtu lėšų panaudojimu.

Bylose dėl ES ir kitų paramos lėšų panaudojimo, paramos gavėjai laimi bent ketvirtadalį teisminių ginčų su ES paramą administruojančiomis institucijomis. Finansinės korekcijos teismuose panaikinamos, be kita ko, dėl netinkamo pažeidimų kvalifikavimo, nepakankamo faktinių aplinkybių įvertinimo ar finansinių pasekmių nepagrindimo. Todėl automatinis subjekto priskyrimas nepatikimiems mokesčių mokėtojams reikštų, kad reikšmingos neigiamos teisinės ir reputacinės pasekmės galėtų kilti net ir tais atvejais, kai finansinės korekcijos taikymas vėliau pripažįstamas neteisėtu.

Siūlomas reguliavimas taip pat keltų abejonių dėl proporcingumo. Finansinė korekcija jau savaime sukelia neigiamas finansines pasekmes, todėl papildomų neigiamų teisinių pasekmių taikymas, nevertinant pažeidimo pobūdžio, sunkumo, kaltės ir sąsajos su mokestinių prievolių vykdymu, galėtų lemti neproporcingą subjekto teisių ribojimą. Ypač svarbu tai, kad neatitiktis minimaliems patikimo mokesčių mokėtojo kriterijams sukelia pasekmes ir kitose srityse, įskaitant galimybę dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. Tokiu būdu net ir už procedūrinio pobūdžio pažeidimą galėtų kilti reikšmingų, su paties pažeidimo pobūdžiu nesusijusių padarinių.

Dėl to siūlome atsisakyti finansinių korekcijų (pataisų) susiejimo su minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų neatitikimu.

2. **Dėl siūlomo įteisinti laikiną įmonių veiklos apribojimą (MAĮ 104^3 str.)**

Projekto aiškinamajame rašte nėra konkrečiai atskleista su kokiais sunkumais susiduria mokesčių administratorius, kokių pajėgumų mokesčių administratoriui konkrečiai trūksta, kad jam yra būtina tokia kraštutinė priemonė savo funkcijoms vykdyti. Nėra aišku kokių tikslų yra siekiama konkrečiai šia MAĮ projekto nuostata. Darytina išvada, kad siekiama stiprinti kontrolės įstaigų pajėgumus.

Šiuo metu mokesčių administratorius gali taikyti MAĮ 95 straipsnyje nustatytas mokestinių prievolių vykdymo užtikrinimo priemones, kaip turto areštas, bankų, mokėjimo įstaigų, elektroninių pinigų įstaigų sąskaitų (toliau – Banko sąskaitų) operacijų ribojimas, hipoteka, įkeitimas, laidavimas ir garantija. Vien nurodymas riboti banko sąskaitų operacijų iš esmės paralyžiuoja ūkio subjekto veiklą.

Pažymėtina, kad MAĮ 70 straipsnio 1 dalis specialiai skirta situacijoms, kai dėl nebendradarbiavimo, netinkamos apskaitos ar dokumentų nesaugojimo mokestinės prievolės negalima nustatyti įprastai: tokiu atveju mokestis apskaičiuojamas pagal mokesčių administratoriaus įvertinimą.

Taip pat mokesčių administratorius efektyviai naudojasi išregistravimo iš PVM mokėtojų instrumentu. Ši priemonė nedelsiant užkerta kelią galimiems pažeidimams PVM srityje.

Reikšmingu vadinamas žalos dydis biudžetui 400 BSI (šiuo metu apie ~ 30 000 Eur), kaip nurodoma projekte galimas, vykdant jau tik PVM apmokestinamą veiklą, nes tokiai žalai padaryti, ūkinės veiklos mastas akivaizdžiai turi viršyti 45 000 Eur metinę apyvartą (šią ribą viršijus yra būtina registruotis PVM mokėtoju). Taigi, šiuo metu praktiškai visais atvejais, reikšmingo žalos biudžetui padarymo atvejais, mokesčių administratoriaus taikoma išregistravimo iš PVM mokėtojų priemonė, leidžia efektyviai ir proaktyviai kovoti su piktnaudžiaujančiais mokesčių mokėtojais.

Projekto aiškinamajame rašte neanalizuojamas jau mokesčių administratoriaus turimų priemonių nepakankamumas galimiems piktnaudžiavimo atvejams užkardyti, nepateikiama jokių konkrečių priežasčių, kurios atskleistų būtinybę taikyti kraštutines priemonės mokesčių mokėtojų ūkinei veiklai riboti.

Konstitucinis teismas 2008 m. gruodžio 4 d. nutarimu byloje Nr. 47/04 yra konstatavęs, jog įstatyme nustatytas asmens ūkinės veiklos laisvės draudimas kiekvienu atveju turi būti aiškus, skirtas Konstitucijoje įtvirtintų vertybių (sąžiningos konkurencijos, vartotojų interesų ir kt.) apsaugai, ir <...> turi būti laikomasi konstitucinio proporcingumo principų.
Remiantis išdėstytu siūlome projekto nuostatoms įteisinti laikiną įmonių veiklos apribojimą nepritarti..

3. Dėl permokos grąžinimo praėjus 6 mėnesiams nuo jos susidarymo (MAĮ 87 str.)

MAĮ 87 straipsniu Lietuvos teisėje įgyvendinama PVM grąžinimo procedūra, o šio straipsnio 9 dalis nustato VMI pareigą mokėti palūkanas mokesčių mokėtojui, jei vėluojama grąžinti permokas.

PVM direktyvoje 2006/112/EB yra įtvirtintas neutralumas principas, kuris reikalauja, kad grąžintinas PVM skirtumas būtų grąžinamas per protingą terminą, o nepagrįsto delsimo finansinė našta nebūtų perkeliama apmokestinamajam asmeniui. Bet koks dirbtinis ar nepagrįstas procedūrų vilkinimas mokesčių administratoriaus pusėje (pavyzdžiui, reikalaujant perteklinių dokumentų, iniciuojant papildomus patikrinimus), mokesčių mokėtojui sukuria finansinį neapibrėžtumą (ESTT bylos C 107/10, C 431/12). ESTT praktikoje pabrėžiama, kad grąžinimas turi būti atliktas per protingą terminą, o mokesčių mokėtojui neturi tekti finansinė našta dėl terminą viršijančio delsimo, be to, jokie mokesčių administratoriaus veiksmai negali sukurti neproporcingos ekonominės naštos mokesčių mokėtojui.

Taigi mokesčio permokos negrąžinimas ir lėšų įšaldymas, individualiai nevertinant kiekvieno nepatikimo mokesčių mokėtojo atvejo, turėtų būti vertintina kaip neproporcinga ir su pačia susidariusia mokesčio permoka nesusijusi sankcija.

ES *acquis* yra pripažįstama valstybių narių teisę nustatyti PVM skirtumo grąžinimo sąlygas ir saugoti biudžetą, tačiau pasirinktos priemonės negali pažeisti PVM neutralumo ir proporcingumo principų.

Dėl to siūlome šio apribojimo nepriimti.

4. **Įstatymų projektai buvo pateikti Seimui pažeidus Vyriausybės įstatymą ir Vyriausybės darbo reglamentą**

Įstatymų projektai buvo pateikti viešam derinimui šių metų spalio 14 d. antroje dienos pusėje, dėl šių pateikimo Seimui sprendimą Vyriausybė priėmė spalio 16 d.

Pabrėžtina, kad Vyriausybės darbo reglamentas nenustato jokių išimčių dėl tokio trumpo derinimo termino. Vyriausybės darbo reglamento 28 p. nurodyta, kad net ir tais atvejais, kai teisės aktas dėl nenumatytų aplinkybių turi būti priimtas nedelsiant, derinimo terminas negali būti trumpesnis nei 5 d.d. Tuo tarpu Lietuvos Respublikos Vyriausybės įstatymo 26 str. 3 d. 3 p. yra nustatyta, kad „*3. Ministras <...> 3) teikia Vyriausybei jos darbo reglamento nustatyta tvarka įstatymų ir kitų teisės aktų projektus*“.

Pažymėtina, kad Vyriausybės posėdžio darbotvarkėse, kuri buvo paskelbta visuomenei Vyriausybės tinklapyje, klausimas dėl Nutarimo projekto nebuvo nurodytas ir nėra nurodytas šio rašto pateikimo metu, taip pat nėra jokios Vyriausybės posėdžio protokolinės informacijos apie tai, kad klausimas dėl Įstatymų projektų pateikimo Seimui būtų buvęs svarstytas.

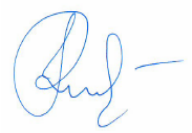
Dėl teisėkūros proceso pažeidimų buvo užkirstas kelias visuomenei kokybiškai išanalizuoti Įstatymų projektus, o valstybės tarnautojams – kokybiškai įvertinti visuomenės teiktas pastabas.

Apibendrinant, LVK ir Lietuvos advokatūra laikosi nuomonės, kad pagrindinės Įstatymo projektu siūlomos įteisinti priemonės nėra tikslingos, proporcingos ir deramai įvertintos Įstatymo projekto rengimo metu. Dėl to siūlome neskubėti svarstant Įstatymo projektą, išsamiai jį analizuoti su suinteresuotomis šalimis ir svarstyti galimybę siūlyti Seimui grąžinti projektą iniciatoriams tobulinti.

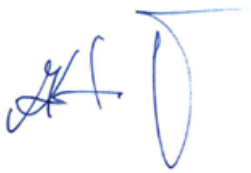
Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

LVK generalinė direktorė Ineta Rizgelė

Lietuvos advokatūros Advokatų tarybos pirmininkas Mindaugas Kukaitis

Originalas nebus siunčiamas.
Vilius Kriaučiūnas, el.p. vilius@lvk.lt; mob. +37067703607.
Dainius Daugirda, el.p. dainius.daugirda@noor.lt; mob. +37068611392